

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Стаття присвячена проблемі забезпечення безпеки фінансово-кредитної сфери регіону. Проаналізовано результати економічної діяльності областей України. Сформульовано принципи управління фінансовою безпекою регіону.

Ключові слова: фінансова безпека, механізм управління безпекою, регіон, місцеве самоврядування, інвестиції.

Постановка проблеми. У даний час особливу роль в економічному розвитку України відіграє фінансово-кредитна сфера. Умовам ефективної економіки відповідає, як правило, саме безпечний стан фінансово-кредитної сфери. Забезпечення належного рівня безпеки фінансово-кредитної сфери може бути вирішено лише тоді, коли звернено увагу на безпеку усіх суб'єктів цієї категорії, а саме: на безпеку окремих підприємців, організацій, регіонів і, нарешті, на безпеку держави. Ефект досягатиметься лише при комплексному підході до вирішення питань захисту інтересів усіх суб'єктів фінансової діяльності [3, с. 56]. Особливу увагу слід звернути на регіональний рівень фінансово-кредитної сфери. Це обумовлено підвищенням ролі регіонів у фінансовому та економічному житті. Регіональна фінансово-економічна система характеризується ускладненням господарської структури та інфраструктури, суттєвим зростанням територіальних взаємозв'язків, підвищенням підприємницької ініціативи, розвитком зовнішньоекономічних контактів, орієнтацією на зарубіжні зв'язки [8, с. 37, 41]. Окремі управлінські заходи щодо підтримки необхідного рівня безпеки необхідно поєднати у цілісну систему.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти забезпечення фінансової безпеки як специфічного виду суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин, розглянуто в роботах О. Барановського [2, с. 19; 3, с. 116;], В. Бурцева [4, с. 71], М. Єрмошенка [5, с. 6; 6, с. 23]. Вказано на реальні та потенціальні загрози безпеці, обґрунтовано принципи захисту фінансових інтересів. Встановлено сутність управлінського впливу на стан фінансової безпеки. Запропоновано групи індикаторів безпеки. На підставі фактичних даних виконано аналіз рівня фінансової безпеки країни. Сформульовано стратегію, підходи і заходи щодо забезпечення безпеки.

Невирішені частини проблеми. У попередніх дослідженнях основну увагу було приділено проблемі управління фінансовою безпекою держави окремими секторами фінансово-кредитної сфери. Невирішеним залишається питання обґрунтування організаційно-управлінських засад забезпечення фінансової безпеки регіону з урахуванням показників фінансової та економічної діяльності.

Мета статті – обґрунтування та розробка пропозицій по формуванню механізму управління фінансовою безпекою регіону на основі аналізу показників економічної та фінансової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Трансформації в економіці, фінансах та підприємстві, що мають місце на сьогодні в Україні, спричинили зміну уявлень про безпеку та стали поштовхом до переосмислення місця безпеки як умови подальшого розвитку фінансово-кредитних відносин. Справа в тому, що методологія та принципи, що застосовувалися раніше у вирішенні різних завдань безпеки, у ХХІ столітті потребують оновлення. Сьогодні нагальною є потреба пошуку сучасних шляхів безпекотворення та формування модернізованої системи управління безпекою з опорою на їх реальні суб'єкти – державні та недержавні організації, формальні та неформальні інститути та інституції ділової поведінки, неформальні зв'язки та відносини [15, с. 87].

З огляду на це поняття безпека набуває нового значення. Забезпечення її достатнього рівня передбачає існування певного механізму, який має в своїй основі організаційні та самоорганізаційні начала. При самоуправлінні система є суб'єктом й об'єктом управління. Система безпеки, що діє на основі самоуправління, повинна постійно розширювати коло об'єктів свого впливу. Являючи собою динамічну, складну, внутрішньо організовану органічну структурну сукупність, може розглядатися з позицій самоуправління. Згідно з Законом України “Про місцеве самоврядування” органи місцевого самоврядування можуть утворювати цільові фонди, які є складовою спеціального фонду відповідного місцевого бюджету; створювати комунальні банки та інші фінансово-кредитні установи; бути гарантами кредитів підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад; розміщувати належні їм кошти в банках інших суб'єктів права власності; отримувати відсотки від їх доходів [9].

Зміцнення системи безпеки має в своїй основі підвищення відповідальності місцевих виконавчих органів влади та місцевих органів самоврядування у вирішенні поточних і майбутніх проблем територій [14, с. 31]. Не може бути уніфікованого підходу до управління економічними і фінансовими процесами в такій територіально диверсифікованій державі, як Україна, а сама глибина втручання центральної влади у ці процеси має свої розумні межі. Тобто, коли мова йде про розвиток фінансово-економічних відносин, то єдині “правила гри”, встановлені центром для всіх, бажаних результатів не приносять. Фінансово-економічний організм країни є неоднорідним внаслідок нерівномірного розподілу доходів між регіонами, відмінностей у темпах зростання та рівнях безробіття. Тому при обґрунтуванні заходів слід брати до уваги ситуації на місцях. Необхідність регіоналізації фінансової політики є закономірною [7, с. 77].

Зміни, що відбуваються в регіональній фінансово-економічній політиці, передбачають об'єднання зусиль бізнесу, громадськості, самоврядування і держави. Регіональні і місцеві органи влади стають ключовим чинником у розвитку територій. Держава при цьому делегує їм ряд повноважень.

Необхідно створювати умови для реалізації регіонами свого потенціалу. Реформування фінансово-економічної системи припускає перебудову системи регіонального управління, змістом якої стає поєднання інтересів держави і регіонів для забезпечення фінансової безпеки [8, с. 3].

Територія може бути розглянута як відкрита система. Особливу увагу слід звернути на її міжнародне оточення. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків є важливим фактором регіонального розвитку. Регіони вже використовуються для створення інфраструктури з обслуговування грошово-кредитних і виробничо-інвестиційних комплексів світової економіки. Найбільш суттєвим є збільшення обсягів руху міжнародного капіталу, який може відчутно впливати на стабільність як національної, так і регіональної фінансових систем. Водночас міжнародний капітал є джерелом інвестиційних ресурсів. За статистичними даними [13, с. 142] на рис. 1 наведено динаміку прямих іноземних інвестицій, а також побудовано прогнозний тренд. Відмічено тенденцію збільшення обсягів інвестицій. Згідно з прогнозом в 2009 р. вони становитимуть 34 510,5 млн. дол. США. Але поки що є велика різниця між їх обсягами в різних регіонах України. Так, на кінець 2006 р. іноземні інвестиції в м. Київ склали 5 538,2 млн. дол. США, а в Чернівецькій області – лише 36,8 млн. дол. США. Обсяги інвестицій з регіонів в економіку інших країн суттєво поступаються іноземним інвестиціям в регіонах: найвищий показник – у Харківській області, який складає 65,5 млн. дол. США (табл. 1) [13, с. 143].

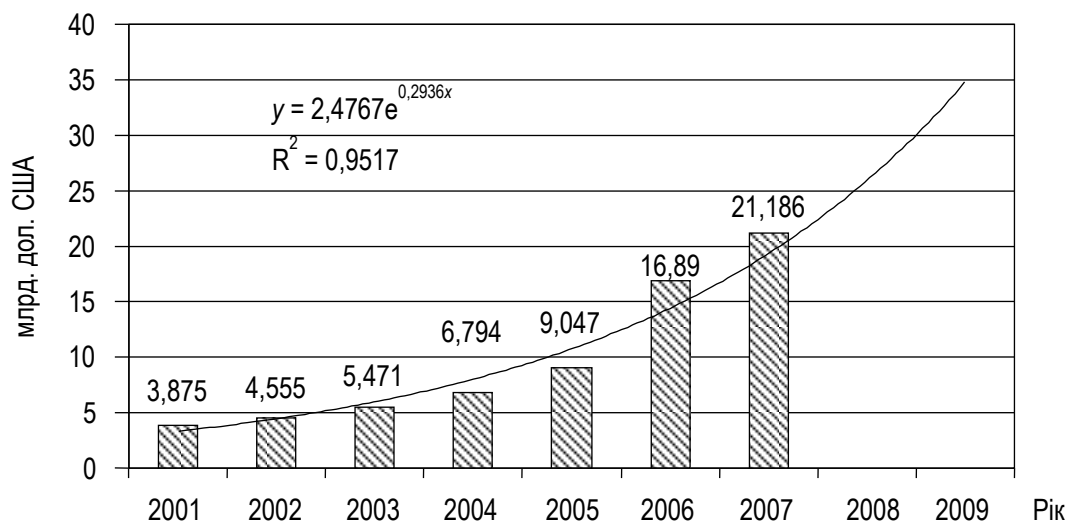

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну (на початок року) і прогнозний тренд, млн. дол. США

Складено за даними [13, с. 142].

Також є велика різниця між регіонами за обсягами експорту. Так, у Донецькій області обсяги експорту в 2001 р. склали 2 954 млн. дол. США, а в 2006 р. вони збільшились до 8 776 млн. дол. США. Друге і третє місця по цьому показнику займають Дніпропетровська область і м. Київ. У Тернопільській області обсяги експорту зросли з 49 млн. дол. США у 2001 р. до 81 млн. дол. США у 2006 р. (рис. 2).

Прямі інвестиції за регіонами у 2006 р., млн. дол. США

Регіон	Прямі іноземні інвестиції в регіони		Прямі інвестиції з регіонів в економіку інших країн	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Вінницька область	79,1	92,9	17,6	0,1
Дніпропетровська область	1744,7	2331,9	21,6	22,1
Донецька область	614,4	837,1	9,5	8,8
Івано-Франківська область	136,7	183,3	0,0	0,0
Харківська область	485,6	1015,4	59,3	65,5
Херсонська область	91,3	108,3	0,1	0,0
Чернівецька область	28,4	36,8	1,9	1,9
м. Київ	3 929,8	5 538,2	43,7	53,1

Складено за даними [13, с. 143].

Фінансовий потенціал регіону як основа його фінансової безпеки залежить від участі в зовнішньоекономічній діяльності. Аналіз результатів фінансової діяльності Донецької і Дніпропетровської областей показує, що існує залежність фінансового результату регіону від обсягів експорту (рис. 3).

Подальший розвиток зовнішньоекономічних зв'язків передбачає діяльність у таких напрямках: створення міжнародного інформаційного центру з питань бізнесу, фінансів, інвестицій; розповсюдження необхідної інформації про умови бізнесу зарубіжним підприємцям, потенційним інвесторам; реклама в ЗМІ, орієнтована на висвітлення питань фінансового сектора, участь в інвестиційних проектах; реклама у виданнях, що висвітлюють досягнення окремих галузей економіки регіону; організація поїздок потенційних інвесторів з-за кордону на підприємства; проведення конференцій, семінарів з питань інвестиційних можливостей території [10].

Існуючі принципи управління фінансовою безпекою територій потребують оновлення. Забезпечення необхідного рівня безпеки вимагає розвитку та вдосконалення самоорганізаційних начал. Розширюватимуться повноваження і відповідальність місцевих виконавчих органів влади та місцевих органів самоврядування з питань фінансової безпеки.

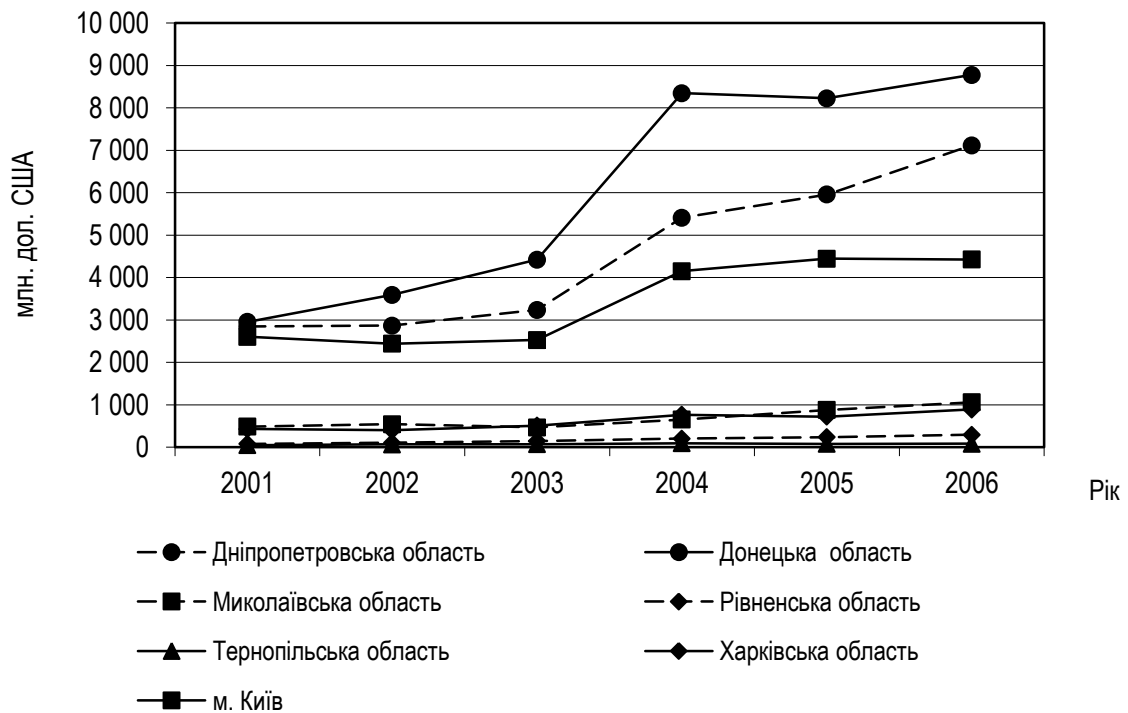
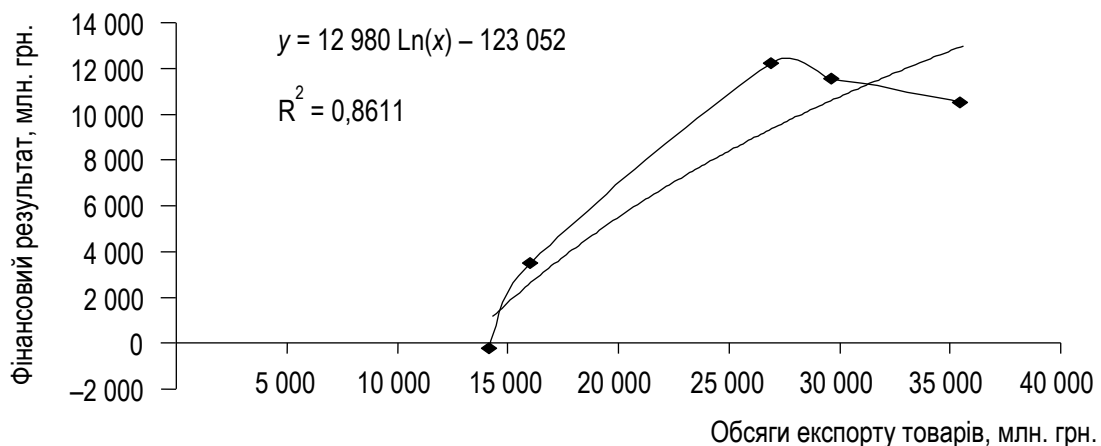

Рис. 2. Обсяги експорту товарів за регіонами

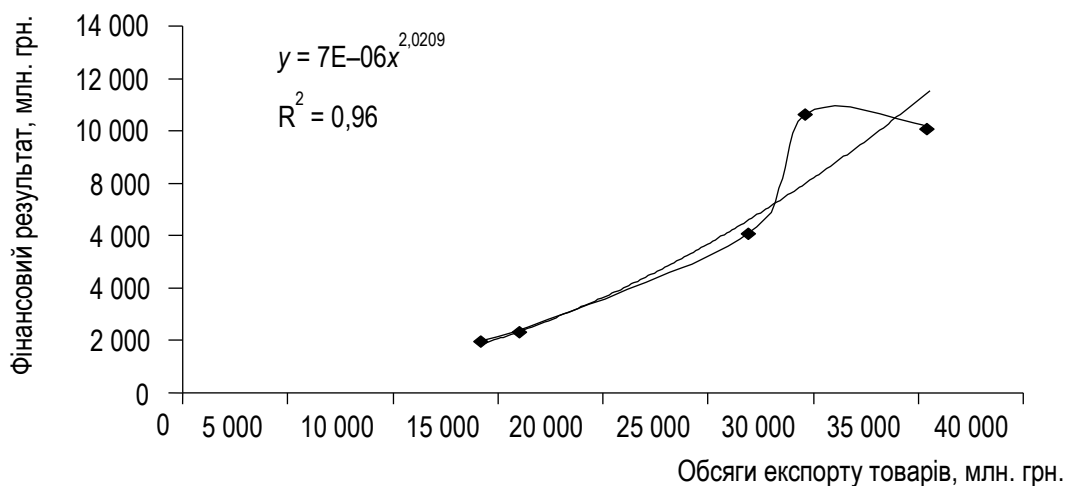
Складено за даними [10; 13, с. 132].

Управління безпекою слід здійснювати згідно з системним підходом, відповідно до якого увага зосереджуватиметься не тільки на окремих напрямках, а й на всій фінансово-кредитній сфері, яка охоплює такі види діяльності: інвестиційну, зовнішньоекономічну, а також бюджетний, грошово-кредитний, фондовий і страховий сектори. Вдосконалення управління фінансовою безпекою слід розглядати як процес інтеграції інформаційних технологій і традиційних управлінських підходів.

Аналіз показників функціонування фінансово-кредитної сфери регіону за своїм змістом належить до управлінського аналізу фінансової діяльності. Щодо процесу управління він поєднує в собі характеристики стратегічного, оперативного і ретроспективного аналізів. Головним завданням аналізу є постійний контроль за значенням індикаторів фінансової безпеки.

а) Донецька область

б) Дніпропетровська область

Рис. 3. Залежність фінансового результату від обсягів експорту товарів

Складено за даними [11; 12, с. 43, 153; 13, с. 132].

Залежність між показниками безпеки та їхніми пороговими значеннями необхідно розглядати в динаміці. Якщо ж в результаті проведення досліджень з'ясується, що значення індикаторів перевищують порогові, то виникає необхідність в проведенні більш поглибленого системного аналізу діяльності учасників фінансово-кредитних відносин. Одночасне порушення граничних величин не завжди буде призводити до моментального і незворотного порушення відтворення рівня безпеки. Крім того, допускається деякий запас часу, протягом якого можуть порушуватися порогові значення. Все буде залежати від конкретного випадку, об'єктивних та суб'єктивних умов [1, с. 217]. Однак у комплексі випадкових "сплесків" і винятків проявляються стійкі закономірності, які повинні узагальнюватися, досліджуватися, виявлятися. Вони мають стати основою для прийняття рішень на рівні області, міста.

Система показників для оцінювання необхідного рівня інформаційного забезпечення повинна залежати від того, що саме визначає необхідний рівень безпеки фінансово-кредитної сфери регіону. В першу чергу слід враховувати: питому вагу регіону у валовому внутрішньому продукті країни; платіжний баланс регіону; дефіцит місцевого бюджету; рівень інфляції; обсяги іноземних інвестицій, обсяг інвестицій на основний капітал; сальдо зовнішньоторговельного балансу; заборгованість із виплати заробітної платні; дебіторську і кредиторську заборгованість [3, с. 95].

Традиційне розуміння ролі інформаційних систем в управлінні полягає в тому, щоб одержати відповідь на основні питання, що стосуються кількісних характеристик фінансової діяльності. Це стосується в першу чергу поточного оперативного управління.

Висновки. За результатами роботи встановлено необхідність врахування міжнародного оточення при забезпеченні безпеки фінансово-кредитної сфери регіону. Визначено шляхи зміцнення фінансового

потенціалу регіонів як основи системи безпеки. Визначена роль самоуправління як управлінського ресурсу у вирішенні питань безпеки.

Подальші дослідження включатимуть обґрунтування пропозицій по впровадженню сучасних інформаційних технологій, які дозволять збирати дані по всіх секторах фінансово-кредитної сфери. Слід також звернути увагу на аналіз перспектив зміцнення експортного потенціалу і впровадження зарубіжного досвіду інноваційного розвитку.

Список літератури

1. Баланда А. Л. Показники економічної безпеки в ринковому середовищі [Текст] : зб. наук. праць X Міжнародної науково-практичної конференції “Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі // Проблеми науки, практики та освіти”, Київ, 27-28 січня 2005 р. : у 2-х ч. – К. : Вид-во Європейського університету, 2005. – Ч. 2. – С. 216-218.
2. Барановський О. І. Проблеми фінансової безпеки в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір [Текст] / О. І. Барановський // Вісник НБУ. – 2003. – Жовтень. – С. 18-19.
3. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) [Текст] : монографія / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
4. Бурцев В. В. Основные условия государственной финансовой безопасности [Текст] / В. Бурцев // Экономист. – 2001. – № 9. – С. 70-72.
5. Єрмошенко М. М. Визначення загрози національним інтересам держави у фінансово-кредитній сфері [Текст] / М. М. Єрмошенко // Економіка України. – 1999. – № 1. – С. 4-12.
6. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення [Текст] / М. М. Єрмошенко. – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.
7. Кравців В. Актуальні питання реалізації політики стимулювання розвитку регіонів України в сучасних умовах [Текст] / В. Кравців, Ю. Стадницький // Регіональна економіка. – 2005. – № 3. – С. 77-84.
8. Кузьменко Л. М. Управление функционированием и развитием экономики региона [Текст] : монографія / Л. М. Кузьменко. – Донецк : НАН Украины ; Ин-т экономики промышленности, 2004. – 284 с.
9. Про місцеве самоврядування [Текст] : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 24. – С. 170.
10. Соболев О. Забезпечення суспільного визнання позитивного іміджу регіону [Текст] / О. Соболев, І. Коломієць // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 77-83.
11. Соціально-економічне становище України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Статистичний щорічник Донецької області за 2006 рік [Текст]. – Донецьк : Головне управління статистики у Донецькій області. – 2007. – С. 43, 153.
13. Статистичний щорічник України за 2006 рік [Текст] / за редакцією О. Г. Осауленка ; Державний комітет статистики України. – К., 2007. – С. 132, 141-146.
14. Уманець Т. Методологічні аспекти управління економічним розвитком регіону [Текст] / Т. М. Уманець // Регіональна економіка. – 2006. – № 1. – С. 22-35.
15. Чаусовский А. М. Формальное и неформальное в экономике [Текст] : монографія / А. М. Чаусовский. – Донецк : Донецкий национальный университет, 2001. – С. 87-114.

Summary

The article is devoted to the problem of security in financial and credit sector of region. The results of economic activity in Ukrainian areas are analyzed. Principles of region financial security management are formulated.

Отримано 02.07.2008

Смирнов, С.М. Формування системи забезпечення фінансової безпеки регіону [Текст] / С.М. Смирнов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2008. - Вип. 23. - С. 160-167.